

Innspel til 1. høringsutkast til felles klimaplan for Vest-Telemark vedteke i:

Hovudutval for plan og miljø i Fyresdal kommune 30. november 2021

Innspill til endring av klimaplan fra PM-utvalget:

Planen bør gi oversikt over **potensiale** for reduksjon av klimagassutslipp per sektor.

Kan dokumentet utformes mer på linje med regjeringens klimaplan? Slik at relevant bakgrunnsinfo står mer i direkte tilknytning til tiltak og virkemidler?

Der det er mulig bør planen reduseres i omfang, slik at den ikke blir for lang.

Hovedmålene må være mer konkrete, og de viktigste punktene i tiltakslista oppsummeres i en sjekkpointsliste som alle kjenner seg igjen i og som blir brukt.

Ønsker følgende endringer basert på Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning (FOR-2018-09-28-1469):

- Informasjon om energisystem, energiforsyning og forbruk av energi innen kommunens grenser, herunder tilgang på miljøvennlige energiressurser.
- Framskrivning av utslippene i kommunen om det ikke gjennomføres nye tiltak, forventet etterspørsel etter energi og forventet ny energiproduksjon. Framskrivningsperioden bør være minst ti år.
- Tiltak og virkemidler for reduksjon av klimagassutslipp, mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging. Tiltakene og virkemidlene bør i størst mulig grad være koplet til oppnåelse av delmålene som er satt av kommunen, og ha moderate kostnader sammenholdt med andre tiltak som kan gjennomføres med samme formål.
- Utredning av virkemidler som kan tenkes benyttet for å nå målsettingene, herunder en vurdering av om virkemidlene er kostnadseffektive.
- Handlingsprogram med en tydelig ansvarsfordeling for oppfølging av klima- og energiplanene.

Referansegruppa jobba seg fram til følgjande satsingsområde:

- Jordbruk
- Skogbruk
- Sirkulærøkonomi og avfall
- Transport
- Kommunale innkjøp
- ENØK
- I løpet av arbeids- og skriveprosessen vart Arealforvaltning lagt til.

Vi ønsker heller følgende satsingsområder

- Energisystem og energiforsyning
- Jordbruk
- Skogbruk og arealforvaltning
- Sirkulærøkonomi og bærekraftig ressursbruk
- Bærekraftig drift/bygg/byggdrift/enøk (finn bedre samleoverskrift)
- Transport

Innspill til satsingsområde og tiltak:

(endringer markert i gult, gult med overstrykning ønskes fjernet)

1. Energisystem og energiforsyning

a. Vannkraft, se på muligheter for økt produksjon uten store naturinngrep.

Optimalisere der mulig.

b. Småkraftverk

c. Oppgradering av eksisterende linjenett og kraftstasjoner.

2. Jordbruk

i. MÅL: Auka verdiskaping og berekraftig jordbruk.

ii. TILTAK OG ANSVAR:

a. Etablere eit fleirårig tverrkommunalt prosjekt i regi av Vest-Telemarkrådet og landbruksforvaltinga i Vest-Telemarkkommunane: for å rettleie og bistå gardbrukarar til m.a. å:

b. forbetre agronomisk praksis som gir lågare klimagassutslepp dømme: endra jordarbeiding, betre drenering, grøfting, hindre jordpakking).

c. oppnå klimavennleg føring av husdyr, spesielt drøvtyggarar, gjennom auka kompetansetiltak om betydning av grovfôr kvalitet ved bruk av beite og optimal førsamansetting.

d. ta i bruk ny teknologi som gir lågare klimafotavtrykk (dømme: gjødslingsteknologi, presisjonslandbruk, biogassproduksjon, robotar/dronar etc.).

e. basere på klimavenlege driftsformer, oppretthalde og om naudsynt auke avlings- og produksjonsnivået for å redusere import av jordbruksvarer. –

f. auke dekar godt drenert jord (også leigejord) ved å oppretthalde og styrke planleggings- og rådgjevingstilbodet om drenering. –

g. ta i bruk utmarksbeite i område med tilgjengelege ressursar. –

h. organisere jordleigeforhold som gir minst mogleg transport. –

i. bruke drivstoff med lågt klimafotavtrykk på landbruksmaskinar. –

j. gjennomføre energieffektivisering av bygningsmassen i landbruket –

k. arrangere kurs i energieffektiv køyring av landbruksmaskinar. –

l. **Ta vare på randsoner for å tilrettelegge og** Utsette slått av vegkantar på kommunale vegar for å ta vare på det biologiske mangfaldet. Ansvarlege: kommunane –

m. Landbruksforvaltinga og organisasjonane i landbruket skal stimulere og informere om dyrking av frukt og grønt ved samarbeid mellom produsentar, landbruksrådgjevinga og verkemiddelapparatet. –

n. Landbruksforvaltinga og organisasjonane skal stimulere til auka produksjon og sal av lokalmat i Vest-Telemark. **Holdningsskapende arbeid mot forbruker om klimafordeler ved lokalmat.**

o. Gjennomføre informasjons- og haldningstiltak for å auke gjenvinning av plast frå landbruket. Ansvarlege: kommunane og renovasjonsselskapa

p.

3. Skogbruk **og arealforvaltning**

i. MÅL: Minimere avskoging og auke det totale opptaket av klimagassar og Ta vare på naturen gjennom berekraftig arealforvaltning

ii. TILTAK OG ANSVAR: -

b. Betre oppfølging av foryngingsplikta, og auka fokus på rådgjeving kring skogskjøtsel. Ansvarlege: kommunane –

- c. Følgje opp etterslepet på manglande utført ungskogpleie. Ansvarlege: kommunane og ATSkog –
- d. Avgrense utbygging på skogareal, med særleg vekt på skog med høg bonitet. Ansvarlege: kommunane –
- e. Rettleie skogeigarar til å drive stadstilpassa skogplanting mellom anna ved tilpassa treslag til bonitet og bytte treslag på råtemark. Ansvarlege: kommunane –
- f. Ta vare på store samanhengande skog- og utmarksområde i tillegg til jordbruksareal og berekraftig dyrkbar jord i planprosessar. Det skal legges vekt på å unngå fragmentering av leveområder for vilt. Ansvarlege: kommunane
- g. Legge til rette for lokal verdiskaping basert på skog/tre.

Arealforvaltning

- h. Ta vare på viktig natur (våtmark, myr, kantvegetasjon, skog) som kan avgrense effektane av klimaendringane i arealplanlegginga, i tråd med nasjonale planretningslinjer for kommunal og regional planlegging. Ansvarlege: kommunane
 - i. Kommunane som har ressursar til det skal bidra i det nasjonale myrrestaureringsprosjektet til Miljødirektoratet og Statsforvaltaren. Ansvarlege: kommunane
 - j. Kommunane skal ikkje nytte jord med torv i kommunal verksemd. Ansvarlege: kommunane
4. Sirkulærøkonomi og bærekraftig ressursbruk
- i. MÅL: Frå verdiløst til verdifullt
 - ii. TILTAK OG ANSVAR: -
- a. Kommunene tar ansvar for å være rollemodeller ved å miki matsvinn og øke kildesorteringsgrad i egen virksomhet, Det skal bli lagt opp til sirkulær bruk av ressursar innanfor alle teneste- og driftsområde for å unngå å skape avfall og for å auke gjenbruket. Redusere matsvinn og øke bruk av lokalproduserte matvarer på kommunale einingar.
 - b. Det skal bli lagt opp til sirkulær bruk av ressursar innanfor alle teneste- og driftsområde for å unngå å skape avfall og for å auke gjenbruket. Ansvarlege: kommunane – innarbeidet i pkt over
 - c. Redusere matsvinn på kommunale einingar. (Kompetansehevingstiltak mfl). Ansvarlege: kommunane – innarbeidet i pkt over
 - d. Gjennomføre informasjons- og haldningstiltak for å oppnå endra matvanar for å få mindre matsvinn. oppfordre til mer kjøp av lokalmat. Ansvarlege: kommunane, næringslivet, frivillige lag og organisasjonar –
 - e. Oppfordre og legge til rette for hjemmekompostering i større grad.
 - f. Motivere næringslivet til sirkulær bruk av ressursar innanfor deira område for å unngå å skape avfall og for å auke gjenbruket. Ansvarlege: kommunane og interesseorganisasjonar for næringslivet. –
 - g. Stimulere til reparasjon fremfor å kjøpe nytt, legge til rette for lag/organisasjoner/bedrifter som ønsker å satse på dette. Stille lokaler til rådighet for reparasjons- og byttedager samt kjøp/salg av brukt.
 - h. Støtte oppunder/mobilisere til byttedagar/bruktdagar som vert arrangert av ulike aktørar. Ansvarlege: kommunane, ungdomsråd, næringsliv og frivillige lag og organisasjonar –
 - i. Etablere eit sentralt lager for retur- og gjenbruksordning for brukte skule- og kontormøblar. Ansvarlege: kommunane og renovasjonsselskapa –

- j. Gi innbyggjarane kunnskap og praktiske tips for å auke utsorteringsgraden av hushaldningsavfall. Ansvarlege: kommunane og renovasjonsselskapa –
- k. Sørge for god formidling av avfallsreglane til kommunar, bedrifter og innbyggjarar. Ansvarlege: kommunane og renovasjonsselskapa –
- l. Temadag/grøne veker for gjenbruk og avfall/klima og energi. Ansvarlege: kommunane og renovasjonsselskapa. –
- m. Miljøsertifisere kommunane og private verksemdar i samarbeid med Stiftelsen Miljøfyrtårn. Ansvarlege: kommunane og næringsliv –
- n. Kommunane deltek i prosess for Merket for bærekraftig reisemål Ansvarlege: Visit Telemark i samarbeid med Vest-Telemarkrådet, kommunane og reiselivsnæringa.

Kommentar: Punkt m. og n. strøket da andre tiltak vil ha større effekt på reduksjon av klimagassutslipp, sertifisering er ofte mest lønnsomt for private tjenestetilbydere. Hvor langs verdikjeden genereres avfall? Lenge før sluttbruker, problemet ligger ikke her. Plukkanalyser er basert på vekt, er det benyttet omregningsfaktor? Matavfall er mye vann, mye tyngre enn papp-plast, og restavfall.

5. Bærekraftig drift, bygg og byggdrift

- i. MÅL
- ii. TILTAK OG ANSVAR: -
- b. Etablere eit fagsamarbeid i kommunal regi som skal arbeide for reduksjon av klimagassutslipp (sekundært også redusert energibruk) knytt til bygg og ,basert på tilgjengelege tekniske muligheter og økonomi. Ansvarlege: kommunane –
- c. Bruke klimarekneskapen som ein del av kunnskapsgrunnlaget for alle nye kommunale byggeprosjekt og større rehabiliteringsprosjekt. Ansvarlege: kommunane
- d. Vurdere renovering av eksisterende bygg fremfor nybygg, avgjørelsen bør tas etter en helhetsvurdering av klimaregnskap og økonomi.
- e. Bygg i kommunens regi skal alltid bli vurdert utført i tre (massivtre) eller reisverk av tremateriale, og dette skal gå fram av anbudsgrunnlaget. Ansvarlege: kommunane –
- f. Vurdere å kjøpe brukte kontormøblar i kommunale bygg. Ansvarlege: kommunane. –
- g. Etablere fagnettverk for kommunar og offentlege foretak i Vest-Telemark. Ansvarlege: kommunane. –
- h. Gjennomføre opplæring i bruk av offentleg tilgjengeleg rettleiing (DFØ og liknande.)
- i. Leige ekstern fagkompetanse til arbeid med rettleiarar for beste praksis. Opplæring bygge kompetanse blant kommunalt ansatte, og erfaringsutveksling. Planlagt/regelmessig aktivitet. –
- j. Etablere nettverk for innkjøparar i kommunane og offentlege foretak i Vest-Telemark som kan samle erfaring og samarbeide om innkjøp av elbilar som svarar best mogleg til behovet. Ansvarlege: kommunane –
- k. Innarbeide klima- og miljøomsyn i reglar for anskaffingar og kontraktsmalar. Sette krav til miljøsertifiserte leverandørar av varer og tenester, og til lågt klimafotavtrykk. Ansvarlege: kommunane. –
- l. Bruk av energikjelde med lågt klimafotavtrykk skal vurderast i alle kommunale byggeprosjekt. Ansvarlege: kommunane –
- m. Bruke lokale materialer, leverandørar og fagfolk i størst mulig grad, for å bygge kompetanse i regionen, og for å redusere klimagassutslipp fra transport. Dette må vektas i anbudsprosesser.
- n. Gummigranulat på fotballbanar og i ballbingar må erstattast av miljøvennlege materiale. Ansvarlege: kommunane –

- o. Vurdere å nytte grønne lån gjennom Kommunalbanken for klima- og miljøriktige investeringar i kommunane. Ansvarlege: kommunane

Kommentar pkt d. og i.: Tone ned fagnettverk og fagsamarbeid, dette kan blir fort mye administrasjonskostnader til private konsultentselskap. Fokus bør være å bygge kompetanse i organisasjonen.

Enøk

- i. MÅL: redusere energibruk
- ii. TILTAK OG ANSVAR: -
- p. Vurdere å installere energifleksibelt lågtemperatur varmeløysing (vannboren) basert på fornybare energikjelder med lågt klimafotavtrykk Vurdere oppvarming med lavgradig energi i form av varme fremfor strøm i alle kommunale formålsbygg ved større rehabilitering. Ansvarlege: kommunane –
- q. Sørge for informasjon til innbyggjarane om enkle energisparetiltak, oppgraderingar og rehabiliteringstiltak i eigen bustad. Kommunene bygger opp egen kompetanse slik at de kan gi innbyggere råd om bærekraftige bygg og relevante støtteordningar. Ansvarlege: kommunane –
- r. Tilby rådgjeving om fornybare og energieffektive løysingar, energisparingstiltak og støtteordningar til bustadeigarar og eigarar av private næringsbygg. Ansvarlege: kommunane og Vest-Telemark Kraftlag AS –
- s. Reparere vasslekkasjar i kommunane for å spare produksjonen av vatn. Ansvarlege: kommunane –
- t. Driftsoptimalisering av drikkevassnettet og avløpsnettet i kommunane. Ansvarlege: kommunane –
- u. Stimulere til produksjon og bruk av solenergi fornybar energi gjennom rådgjeving og tilskot. Ansvarlege: kommunane og ENOVA. –
- v. Bruke sparepærer og skru av lyset i lokale som ikkje blir nytta. Ansvarlege: kommunane, næringslivet og innbyggjarane – Signalpolitikk, har lite for seg med dagens lyspærer, om noe heller oppfordre til bruk av LED-pærer.
- w. Ta i bruk smartstyring av varme og ventilasjon der det er mulig.
- x. Auke bevisstheita rundt bruken og å spare vassforbruket. Oppfordre til bruk av regnvann eller brønnvann til hagevanning, fremfor bruk av drikkevann til dette. Ansvarlege: kommunane, næringslivet og innbyggjarane

Kommentar vedr enøk – lite utslipp å spare på enøk-tiltak i vedfyrte eneboliger, etterisolere en gammel bygning forlenger ikke levetiden, men produksjonen av isolasjon er ekstremt energikrevende (smelte stein og glass). Penger spart på enøk går gjerne til mer utslippsgenererende aktiviteter som reiser og shopping, enøk er kostbart, kost/nytte-vurdering?

6. Transport

- i. MÅL: redusere utslipp fra transport
- ii. TILTAK OG ANSVAR: -
- b. Gjere ei nærare vurdering av ladeinfrastruktur/behov inkl. kapasitet på nåverande lokasjonar. Arbeide med etablering av ladeinfrastruktur med god kapasitet i Vrådal og på Rauland. Ansvarlege: kommunane. –
- c. Nærare vurdering av nettkapasitet brote ned på lokalt (transformator) nivå; offentleg, heimelading og hytteveggen. Ansvarlege: Vest-Telemark Kraftlag og Rauland kraft. –

- d. Kartlegge behov og arbeide for etablering av ladeinfrastruktur for tungbil (buss, lastebil, vogntog). Ansvarlege: kommunane i samarbeid med Vest-Telemark Kraftlag og Telemark Bilruter. –
- e. Kartlegge behov og arbeide for etablering av fyllestasjoner for hydrogen og biogass. Ansvarleg: Kommunane i samarbeid med aktuelle bedrifter. –
- f. Tilrettelegge for sykkel og gående som alternativt transportmiddel til bil der dette er mulig. Det skal være tilrettelagt for lading av el-sykkel ved offentlige bygg, subsidiering av el-sykkel og lage intensiver for alternative transportmiddel til bil.
- g. Intensivering av arbeidet med infrastruktur-investeringar, spesielt gjennom å spisse arbeidet med trafikktryggleik og GS-veggar i nærområda for skule og fritidsaktivitetar. Ansvarlege: kommunane –
- h. Redusere køyringa til samlingar og møte for tilsette i kommunane ved å legge tilrette for samkøyring og digitale møte. Kommunene har et ansvar for å gå foran med et godt eksempel. Ansvarlege: kommunane

Kommentar: Flyttes som siste punkt, da mye av transportutslippene i regionen ikke er lokale (pga E134), er det begrenset hvilken effekt vi har av transporttiltak.